

Η οδός¹

Το σκέπτεσθαι είναι η οδός. Αλλά τι σημαίνει σκέπτεσθαι; Ας ακούσουμε τον λόγο του ποιητή που μας δείχνει τη διαφορά σκέπτεσθαι και σκέψης, τη διαφορά δηλαδή μεταξύ της οδού και της μεθόδου:

«Χτες βράδυ μια νεροποντή και σήμερα
βαραίνει πάλι ο σκεπασμένος ουρανός. Οι στοχασμοί μας
σαν τις πευκοβελόνες της χτεσινής νεροποντής
στην πόρτα του σπιτιού μου μαζεμένοι κι άχρηστοι
θέλουν να χτίσουν έναν πύργο που γκρεμίζει»

(Σεφέρης, Μυθιστόρημα Ζ')

«Οι στοχασμοί μας / σαν τις πευκοβελόνες της χτεσινής νεροποντής / στην πόρτα του σπιτιού μου μαζεμένοι κι άχρηστοι / θέλουν να χτίσουν έναν πύργο που γκρεμίζει». Ο ποιητής περιγράφει την ένδεια εκείνης της σκέψης που αποκόπτεται από τις πηγές της ύπαρξης. Υπάρχουν στιγμές που ο στοχασμός μας φτάνει σε αδιέξοδο, η σκέψη μας άχρηστη, ανίκανη να χτίσει, βλέπει τις κατασκευές της να γίνονται συντρίμια. Τότε, τη στιγμή αυτή της μέγιστης απορίας, τη στιγμή που η σκέψη μας αδυνατεί να πορευτεί, αυτή τη στιγμή που η μέθοδος δεν ωφελεί πια, έρχεται η οδός να μας συνδράμει.

Η μέθοδος ως συστηματικός και προγραμματισμένος τρόπος πορείας για την επίλυση προβλημάτων θεωρίας και πρακτικής που οδηγεί από προσδιορισμένες προϋποθέσεις στη πραγματοποίηση ενός σκοπού δείχνει την ανεπάρκειά της όταν

¹ Το στοχαστικό αυτό δοκίμιο διαβάστηκε στη ραδιοφωνική εκπομπή της Φιλοπρόοδης Ένωσης Ξάνθης [ΦΕΞ] «Οικο – λογική», την Παρασκευή 07/12/2011 (το ραδιόφωνο της ΦΕΞ εκπέμπει στους 93,5 και διαδικτυακά: <http://www.radioxanthi.gr/>) και δημοσιεύτηκε στο: Δημήτρης Βλάχος, *Το Βλέμμα/ Μια οντολογία του βλέμματος σε τέσσερις φάσεις άλματος εις μήκος*, εκδ. Φιλοπρόοδη Ένωση Ξάνθης, Ξάνθη 2011.

Έκρινα ότι κατά την παρούσα δημοσίευση εκτενούς αποσπάσματος του αρχικού κειμένου μου καλό θα ήταν να αναφέρονται και τα μουσικά κομμάτια που ακούστηκαν στη διάρκεια της εκπομπής, έτσι ώστε ο αναγνώστης να έχει εμπειρία και του μουσικού κλίματος. Τα μουσικά κομμάτια μπορεί ο αναγνώστης να τα αναζητήσει στο <http://www.youtube.com/>. Διατήρησα την ξενόγλωσση γραφή τους για να είναι εύκολη η αναζήτησή τους στο youtube.

επιχειρεί να διερευνήσει τα θεμέλια της ύπαρξης. Τα θεμέλια της ύπαρξης βρίσκονται σε άλλο επίπεδο, βρίσκονται αλλού και εκεί η μέθοδος δεν έχει πρόσβαση. Ο λόγος της αποτυχίας της μεθόδου στη διερεύνηση των θεμελίων είναι προφανής. Η μέθοδος είναι σύστημα κανόνων ή αρχών που λειτουργεί άψογα στο επίπεδο της τυπικής λογικής και των μαθηματικών επιστημών. *Η μέθοδος απεχθάνεται τα λογικά άλματα.* Η αντίφαση δεν γίνεται αποδεκτή στην επιστήμη, αλλά και τη φιλοσοφία εκείνη που θέλει να είναι επιστήμη. Επιστήμη και επιστημονική φιλοσοφία πρέπει να μπορούν να αποδείξουν την αλήθεια των προτάσεών τους, γι' αυτό και καταφεύγουν στη μέθοδο. Μόνο η μέθοδος αποδεικνύει. Όμως αποδεικνύοντας λογικά δεν φτάνεις στο θεμέλιο. Ούτε όμως και αποδεικνύοντας παράλογα φτάνεις. Εδώ χρειάζονται τα αξιώματα μιας άλλης γεωμετρίας, *αφανούς ή υπόκωφης*, θα έλεγε ο Ελύτης². Γι' αυτή τη γεωμετρία όμως η σκέψη απαιτείται να ακολουθήσει όχι μια συγκεκριμένη μέθοδο αλλά να αναζητήσει και να πορευτεί την οδό. ***Η μέθοδος αποδεικνύει λογικά. Η οδός δείχνει και δείχνοντας θεμελιώνει.*** Η μέθοδος είναι ένας μόνο τρόπος σκέψης όχι όμως το ίδιο το σκέπτεσθαι. Το σκέπτεσθαι είναι πηγαίο, αρχέγονο, πρωταρχικό, βρίσκεται πάντοτε *καθ' οδόν* σε μια συνεχή πορεία με άλματα, αλλαγές επιπέδων, χωρίς ασφαλή αφετηρία και χωρίς βέβαιη άφιξη. Το πρωταρχικό σκέπτεσθαι είναι αμέθοδο, απροκατάληπτο, ευαίσθητο, έτοιμο να ανταποκριθεί στην κλήση που του γίνεται. Η μέθοδος προϋποθέτει απόλυτη εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του ανθρώπου, ο οποίος πιστεύει ότι με τη διόδευση που προσφέρει αυτή η μέθοδος θα φτάσει στην αλήθεια. Η μέθοδος είναι το νερό που κυλάει με ασφάλεια στο προκατασκευασμένο αυλάκι. ***Η οδός όμως είναι το ανάβλυσμα από την πηγή, αυτό τούτο το αναβλύζειν. Το πρωταρχικό σκέπτεσθαι δεν είναι μέθοδος αλλά οδός. Το πρωταρχικό σκέπτεσθαι ως οδός δεν αποδεικνύει αλλά δείχνει, δεν προσπαθεί να πείσει επιχειρηματολογώντας αλλά ακούει τη σιωπηλή φωνή που του αποτείνεται. Το πρωταρχικό σκέπτεσθαι ξέρει να ακούει.***

Όταν το αίνιγμα και το μυστήριο οδηγούν τη σκέψη σε αδιέξοδο, όταν το αίνιγμα και το μυστήριο αχρηστεύουν τη μέθοδο, τότε έρχεται σε βοήθεια μας η οδός. Ας ανταποκριθούμε στην κλήση της. Ας πορευτούμε την οδό. Ας σκεφτούμε δηλαδή πρωταρχικά. Για να το πετύχουμε αυτό θα ανεβούμε ψηλότερα. Η θέα από ψηλά, ο κρύος αέρας του βουνού, ο δρόμος του δάσους θα βοηθήσουν τη σκέψη να

² Οδυσσέας Ελύτης, «ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΟΔΟΣ», *Εν λευκώ*, εκδ. Ίκαρος 1995, σελ. 389, 399.

επιστρέψει στις πηγές της. Θα βοηθήσουν τη σκέψη να επιστρέψει στο σκέπτεσθαι. Πορεία προς το βορρά λοιπόν...

[Beethoven, Moonlight Sonata]

Βόρεια της Ξάνθης, στις πύλες εισόδου στην οροσειρά της Ροδόπης, περνώντας τον ποταμό Κόσυνθο με κατεύθυνση τη Σταυρούπολη και παίρνοντας στα δεξιά τον ανηφορικό δρόμο που φιδосέρνεται στις πλαγιές του δασωμένου βουνού φτάνουμε σε ένα ξέφωτο όπου μας υποδέχεται η Μονή της Παναγίας Καλαμούς. Από εκεί αρχίζει ο χωματόδρομος που οδηγεί στο Πανέρι και σε άλλα χωριά της ορεινής Ροδόπης. Αυτόν τον δασικό δρόμο θα πορευτούμε. Αρχή και πέρας της διαδρομής μας το ξέφωτο της Μονής. Αρχή και πέρας το ξέφωτο.

Ανηφορικός ο δρόμος στην αρχή. Δύσκολη η πρώτη ανηφόρα. Έτσι συμβαίνει πάντα στην αρχή όταν ανεβαίνεις. Το νιώθεις αυτό ιδιαίτερα όταν ανεβαίνεις τρέχοντας. Κόβεται η αρχική ορμή σου. Η ανάσα σου αλλάζει ρυθμό. Σου δείχνει ότι ανεβαίνεις. Η αναπνοή σου παρακολουθεί την κλίση του δρόμου. Και το οξυγόνο του κρύου αέρα το νιώθεις στα πνευμόνια σου. Νιώθεις ότι αναπνέεις. Ακούς την αναπνοή σου στην ανηφόρα. Στον ίδιο δρόμο σχεδόν ξεχνάς ότι αναπνέεις. Η επίπονη ανάβαση σε ξυπνά από τον λήθαργο του αυτονόητου της ευθείας οδού. Η ανηφορική οδός σου δείχνει τι σημαίνει να αναπνέεις. Δεν σου αποδεικνύει τίποτε, απλώς σου το δείχνει και εσύ το νιώθεις. **Η οδός δείχνει. Δεν αποδεικνύει.**

Έπειτα, μετά τη δύσκολη πρώτη στροφή, η ανηφόρα γλυκαίνει, στρώνει ο δρόμος και μπορεί το βλέμμα σου να στραφεί έξω από το στήθος σου, να αποκτήσει έτσι εκείνη την εξωστρέφεια που είναι απαραίτητη προκειμένου να δεις τη θέα που σου προσφέρεται από ψηλά. Η πόλη της Ξάνθης δείχνει αλλιώς από ψηλά, έτσι όπως ανοίγεται σαν βεντάλια στην έξοδο της χαράδρας του Κόσυνθου. Μοιάζει με το δέλτα ποταμού, τόπο περισυλλογής υδάτων, τόπο περισυλλογής της μνήμης τους. Η πόλη των ανθρώπων στην έξοδο της χαράδρας υποδέχεται το ποτάμι, αφήνεται με εμπιστοσύνη στο ποτάμι να τη διοδεύσει, δεν εμποδίζει τη ροή του, αλλά τη γεφυρώνει και γεφυρώνοντας τής δίνει νόημα.

Ο δασικός δρόμος γίνεται τόπος περισυλλογής νοήματος. Αν δεν υπήρχε αυτός ο δρόμος, το δάσος θα ήταν αδιόδευτο, σκοτεινό και αδιαπέραστο, άνευ νοήματος, και έτσι ο οδοιπόρος δεν θα μπορούσε να ακούσει την κλήση του. Ο δασικός δρόμος διασχίζοντας ελικοειδώς το δάσος το διανοίγει στο φως, γίνεται έτσι το ξέφωτό του. Το ξέφωτο είναι ένας τόπος ολοφώτεινος όχι γιατί έχει δικό του φως, αλλά γιατί ανοίγεται στο φως, *δωρίζει στο φως τον ανοιχτό χώρο που επιτρέπει να φανερωθούν τα όντα. Στο ανοιχτό του ξέφωτου της οδού φανερώνεται το νόημα. Το νόημα φανερώνεται στο ξέφωτο της οδού, δεν αποδεικνύεται.*

[Mozart, Konzert N. 21]

Δέκα λεπτά ανάβαση από το ξέφωτο της Μονής ο δασικός δρόμος φέρνει τον οδοιπόρο στο τρίστρατο. Εκεί αρχίζει η λεγόμενη θηλιά ή δαχτυλίδι. Ο δρόμος διαγράφει γύρω από την κορυφή του βουνού έναν κύκλο που σε ξαναφέρει πάλι στο ίδιο σημείο. Αρχή και πέρας είναι ένα και το αυτό σημείο. **Η πορεία είναι κυκλική. Πορευόμενος επιστρέφεις στην αρχή.** Η κατανόηση είναι η επιστροφή στην αρχή. Προκειμένου να κατανοήσεις *επαναλαμβάνεις*, ξαναπαίρνεις δηλαδή τα ίχνη που οδηγούν στην αρχή. Στην πορεία αυτή της επανάληψης σε βοηθούν τα οδόσημα, οι οδοδείκτες που συνοδεύουν την πορεία σου. Αρκεί να είσαι ανοιχτός στην κλήση τους. Το τρίστρατο, το σημείο όπου αρχίζει και τελειώνει η θηλιά, σημαίνεται από ένα εικονοστάσι, Κωνσταντίνου και Ελένης. Το εικονοστάσι τη μέρα μπορεί να περάσει απαρατήρητο από τον βιαστικό οδοιπόρο, όμως όταν αρχίζει να απλώνεται το σκοτάδι, το εικονοστάσι γίνεται φωτεινός οδοδείκτης. Το αναμμένο καντηλάκι του σου θυμίζει την απόσυρση του φωτός. Η απόσυρση του ημερήσιου φωτός ενεργοποιεί την ανάμνησή του. Το καντηλάκι σαν φάρος σταθερού φωτός μέσα στη σιωπηλή νύχτα ανακαλεί στη μνήμη σου την απόσυρση του φωτός της ημέρας. Το να νιώθεις την απόσυρση του φωτός δεν αποδεικνύει βέβαια τίποτε, ωστόσο μέσα στην απλότητά της αυτή η απόσυρση δείχνει κάτι και το νιώθεις. Κι αυτή η συγκίνηση επιτρέπει στη σκέψη να αποκτήσει ενάργεια. Ενάργεια σημαίνει –για να θυμηθούμε την ετυμολογία της λέξης– *φωτεινότητα. Η σκέψη όταν επιστρέφει στην πηγές της γίνεται φωτεινή.* Κωνσταντίνου και Ελένης το εικονοστάσι ίσταται στην οδό και με τη σταθερότητά του νοήματός του συνδέει τον οδοιπόρο με το ιερό, έστω σημαίνοντας την απουσία του. Η φυγή των θεών από τον σύγχρονο κόσμο της τεχνοκρατίας, θα έλεγε ο Χέλντερλιν, άφησε πίσω του βαθιά τα σκοτεινά ίχνη της κι

αυτά μας απευθύνουν την κλήση τους. Την κλήση αυτή την ακούν όσοι δεν βαριακούν....

Μετά το τρίστρατο ο δρόμος πάλι ανηφορίζει. Τώρα όμως είναι αλλιώς. Δεν είναι όπως η πρώτη ανηφόρα. Τώρα που έμαθες να πορεύεσαι στο δρόμο του δάσους δέχεσαι καρτερικά τις αλλαγές στις κλίσεις του. Τώρα που έμαθες να πορεύεσαι στην οδό, έμαθες να ακούς τις κλήσεις της και να υπακούς σ' αυτές. Ανηφοριά, κατηφοριά, ίσιωμα, όλες τις κλίσεις τις συναντάς στην πορεία σου. Και την καλοστρατιά, αλλά και την κακοστρατιά. Όλα είναι οδός. Και η κακοτοπιά επίσης. Τώρα όμως ξέρεις να αφήνεσαι με εμπιστοσύνη στην απλότητα της οδού. Τώρα ξέρεις ότι στην οδό υπάρχουν όλα. Τώρα ξέρεις πως όλα έχουν τον καιρό τους. Και οι καιροί αλλάζουν, όπως και οι κλίσεις του δασικού δρόμου. Η οδός στο δείχνει αυτό, με τις ανηφοριές, τις κατηφοριές, τις ισιάδες, τα σταυροδρόμια, τα τρίστρατα, αλλά και με τις παρόδους, τα παράστρατα που λέμε, που σε βγάζουν προς στιγμή έξω από την οδό. Όλα είναι οδός, ακόμη και οι τυφλοί δρόμοι, τα αδιέξοδα, που φαίνονται ότι δεν οδηγούν πουθενά, αλλά και τα στενά και δύσβατα μονοπάτια που τα λέμε από τα χρόνια του Ηροδότου και *ατραπούς*. Όλα είναι οδός.

[Chopin, Minute Waltz]

Όλα είναι οδός. Ακόμη και το ρυάκι που ακούς να κυλάει δίπλα σου και να σε συντροφεύει για λίγο στη μοναχική σου πορεία. Αλλά και τα πεύκα, οι βελανιδιές και οι οξιές που ανασαίνεις την αναπνοή τους. Ακόμη και το θρόισμα των φύλλων της βελανιδιάς που σκιρτούν στο φύσημα του αγέρα και που διαφέρει από τον ψίθυρο του ίδιου αγέρα όταν περνά μέσα από τα βελόνια των πεύκων. Όλα είναι οδός. Οι καιροί που αλλάζουν, οι εποχές που διαδέχονται η μια την άλλη και περισυλλέγονται στον δρόμο του δάσους. Ακόμη και η ξαφνική καλοκαιρινή καταιγίδα που σε βρίσκει εκεί ψηλά, κι ο ήλιος που αμέσως μετά κάνει να λάμπουν σαν διαμαντικά οι σταγόνες της βροχής στα βελόνια των πεύκων. Όλα είναι οδός. Η οδός είναι τόπος περισυλλογής νοήματος. Αν δεν υπήρχε η οδός, το δάσος θα ήταν αδιόδευτο και η κλήση του δεν θα έφτανε ποτέ σε εμάς. Χωρίς την οδό, το δάσος δεν θα ήταν για μας σιωπηλό, θα ήταν βουβό. Άλλο όμως η σιωπή κι άλλο η βουβαμάρα. Η σιωπή αποτελείται σε μας και μας καλεί, η βουβαμάρα όμως όχι.

Η κυκλική πορεία μας φτάνει στο τέρμα της. Η τελευταία στροφή της θηλιάς πριν την επιστροφή μας στην αρχή. Όταν επιστρέφεις στην αρχή έχοντας ολοκληρώσει την κυκλική πορεία γύρω από την κορυφή του βουνού όλα είναι αλλιώς. Και είναι αλλιώς, γιατί νιώθεις αλλιώς. Η οδός δεν σου απέδειξε τίποτε, σου έδειξε όμως το νόημα του πορεύεσθαι, δηλαδή του σκέπτεσθαι πρωταρχικώς. ***Το νόημα της οδού βρίσκεται στην απλότητά της.*** Το απλό σήμερα φαίνεται σε πολλούς μονότονο, βαρετό. Δεν βρίσκουν κανένα ενδιαφέρον να πορεύονται την κυκλική οδό που τους φέρνει πάλι στην αρχή. Βρίσκουν βαρετό τον δρόμο του δάσους. Όλα τους φαίνονται ίδια. Δεν βρίσκουν καμιά διαφορά. Νιώθουν τόσο κορεσμένοι, τόσο κουρασμένοι που δεν μπορούν να τη διακρίνουν. Η μέρα τους φαίνεται μια ακόμη μέρα αδιάφορη σαν όλες τις άλλες, η νύχτα νύχτα, τα δέντρα μόνο δέντρα και ο δρόμος του δάσους τους φαίνεται κι αυτός απλώς και μόνον ένας δρόμος που πρέπει να τον διανύσουν κι όχι να τον ζήσουν. Και τους φαίνονται ίδια γιατί έχουν λησμονήσει ότι είναι οδοιπόροι. Αλλιώς είναι να πορεύεσαι πεζός την οδό κι αλλιώς να τη διανύεις με αυτοκίνητο. Πορευόμενος την οδό, πατάς στο χώμα, έχεις άμεση επαφή με τη γη. Νιώθεις το έδαφος κάτω από τα πέλματά σου. Νιώθεις την υφή του εδάφους και τις κλίσεις του. Καθώς πορεύεσαι στηρίζεσαι στη γη, ενώ ταυτόχρονα προσφέρεται στο βλέμμα σου η θέα από ψηλά. Το βλέμμα σου ταξιδεύει στον ορίζοντα του ανοιχτού. Πατάς αλλιώς και βλέπεις αλλιώς εκεί ψηλά.

[Rubinstein: Beethoven, Klavierkonzert Nr. 4]

«Ο κόσμος είναι απλός». Αυτή είναι η τελευταία φράση του ποιητή Γιώργου Σεφέρη στον ποίημά του Ερωτικός Λόγος (1930). ***Το απλό είναι η μήτρα που τρέφει και προστατεύει το μυστήριο του σταθερού και του υψηλού στο οποίο πρόσβαση έχει μόνον ο άνθρωπος που βρίσκεται καθ' οδόν.*** Ο δρόμος του δάσους περνά μέσα από τις βελανιδιές που, γυμνές τώρα το χειμώνα, παραπέμπουν στην άλλη βελανιδιά της Δωδώνης. Ο θεός κατοικεί κατά σπάνιο τρόπο στις ρίζες της ιερής βελανιδιάς, μας θυμίζει μια αρχαία μαρτυρία: «Ο θεός ναίει ἐν πυθμένι φηγοῦ». Οι ιεροφάντες της Δωδώνης, του αρχαιότερου μαντείου της Ελλάδας, αντλούσαν τη δύναμή τους από την επαφή τους με τη γη, άκουγαν το θρόισμα των φύλλων της ιερής βελανιδιάς και έδιναν στους θνητούς απαντήσεις στις ερωτήσεις τους. Πατώντας στη γη άκουγαν το θρόισμα. Άκουγαν την κλήση που τους απεύθυνε ο θεός. Η δύναμη της βελανιδιάς βρίσκεται στη σταθερότητα και στο ύψος.

Οι ρίζες της βαθιά στη σκοτεινή γη βρίσκουν προστασία, ενώ τα κλαδιά της υψώνονται στο ανοιχτό του ουρανού. Σταθερότητα και ύψος, εκεί βρίσκεται η δύναμη της βελανιδιάς. Η βελανιδιά δείχνει στον οδοιπόρο την οδό. Η οδός με τη σειρά δείχνει ότι για να βλαστήσει και να προκόψει ο άνθρωπος πρέπει να κάνει και τα δυο: *να βρίσκει στήριγμα στην προστασία της γης και ταυτόχρονα να είναι ανοιχτός στην κλήση του ανοιχτού ουρανού.*

[Chopin, Nocturno, op. 9, Nr. 1]

«Ο κόσμος είναι απλός». Η οδός δείχνει στον οδοιπόρο την ακατανίκητη δύναμη του απλού. Το απλό είναι το ελάχιστο, αλλά, όπως ομολογεί ο ποιητής: «από το ελάχιστο φτάνεις πιο σύντομα οπουδήποτε. Μόνο που 'ναι πιο δύσκολο» [Ελύτης, Μικρός Ναυτίλος, VIII]³. Πορευόμενοι την οδό επιστρέφουμε στο πηγαίο σκέπτεσθαι που βρίσκεται πέρα από έννοιες, μεθόδους και συστήματα σκέψης. Επιστρέφουμε στην πηγές.

Αλλά τι είναι η πηγή; Το νερό που τρέχει ή ο τρόπος που αυτό γίνεται, ο τρόπος που φανερώνεται το νερό μπροστά στα μάτια μας; Τι είναι ο αρχέγονος λόγος, ο πρωταρχικός λόγος; Λέξεις μόνον βαλμένες η μια δίπλα στην άλλη ή ανάσα που δίνοντας πνοή σ' αυτές τις φέρνει στο φως;

Ένα χαμόγελο αν είναι από πηγή νικά (Ελύτης, Τρία Ποιήματα)⁴. Νικηφόρο χαμόγελο είναι μόνο αυτό της πηγής, λέει ο ποιητής. Γιατί; Πού κρύβεται το μυστικό αυτής της νίκης;

Η δύναμη της πηγής, η δύναμη δηλαδή του πρωταρχικού σκέπτεσθαι, βρίσκεται στον μοναδικό τρόπο να κάνει το νερό να αναβλύζει, να ξεπηδά από τα σπλάχνα της γης. Αυτό που μας ξεδιψά δεν είναι το νερό αλλά το νερό που φέρει την ορμή του αναβλύζειν. *Ὡσπερ ὕδατος ἀλλομένου, όπως το νερό που αναπηδά...* Η δύναμη της πηγής βρίσκεται στο σκίρτημα, στο τίναγμα, στο άλμα (ἄλμα<ἄλλομαι= αναπηδώ, σκιρτώ, τινάζομαι, πάλλομαι, τρέμω). Το νερό της πηγής ξεδιψά, γιατί διατηρεί εντός του τη μνήμη του άλματος. Κι ο αρχέγονος λόγος, ο λόγος που αναβλύζει από τις πηγές, ξεδιψά, γιατί μόνο αυτός διατηρεί εντός του την

³ Οδυσσέας Ελύτης, *Ποίηση*, εκδ. Ίκαρος 2002, σελ. 512.

⁴ ό.π. Ελύτης, *Ποίηση*, σελ. 447.

ανάσα του πρωταρχικού σκέπτεσθαι που τον γέννησε. Ο παλμός αυτής της ανάσας είναι το άλμα. Στο άλμα βρίσκεται κι η δύναμη του αρχέγονου λόγου. Γι' αυτό και το άλμα του είναι πιο γρήγορο από τη φθορά.

Επιστροφή στο πρωταρχικό σκέπτεσθαι σημαίνει εμμονή στο απλό. Όλα, έννοιες – μέθοδοι – συστήματα σκέψης, από αυτό πηγάζουν, αλλά αυτά δεν είναι η πηγή. Η πηγή είναι το απλό, γιατί αυτό μας δείχνει την αλήθεια που υπάρχει στα παρακάτω λόγια του ποιητή: «Ο άνθρωπος δεν είναι ποτέ τόσο μεγάλος ή τόσο μικρός όσο οι έννοιες που συλλαμβάνει, από τον Άγγελο αρχινώντας ίσαμε τον Δαίμονα. Είναι όσο το μέρος που απομένει όταν οι δυο αυτές αντίπαλες δυνάμεις αυτοεξουδετερωθούν. Αν μου αρέσει ν' ανάγομαι στην ευγένεια του δέντρου ή να μετατρέπω σε αίνιγμα τις λύσεις, είναι γι' αυτό. Για να υποκαθίσταμαι στο παιδί που ήμουν και να διαθέτω πάλι, εντελώς δωρεάν, την απέραντη εκείνη ορατότητα, την ισχυρότερη, τη διαρκέστερη από κάθε άλλης λογής Επανάσταση». [Ελύτης, Ο Μικρός Ναυτίλος, XXI]⁵.

Η απέραντη εκείνη ορατότητα, η ισχυρότερη και η διαρκέστερη, δωρίζεται στον οδοιπόρο της οδού που έχει την υπομονή να ακούσει την κλήση του απλού και να αφεθεί με εμπιστοσύνη σ' αυτήν. Η γαλήνη είναι η ανταμοιβή του οδοιπόρου που έμαθε να πορεύεται την οδό. Εκείνη την οδό που οδηγεί στο σπίτι. Γιατί η γαλήνη είναι το σπίτι του οδοιπόρου. Εκεί επιστρέφει. *Κάθε ταξίδι είναι γυρισμός.*

[Αλκίνοος Ιωαννίδης, Ο δρόμος σου είσαι εσύ...]

[Νατάσσα Μποφίλιου, Τι είναι ο δρόμος]

Δημήτρης Βλάχος, Ξάνθη 10/02/2011

⁵ ό.π. Ελύτης, *Ποίηση*, σελ. 530.

